

Ασπράννα

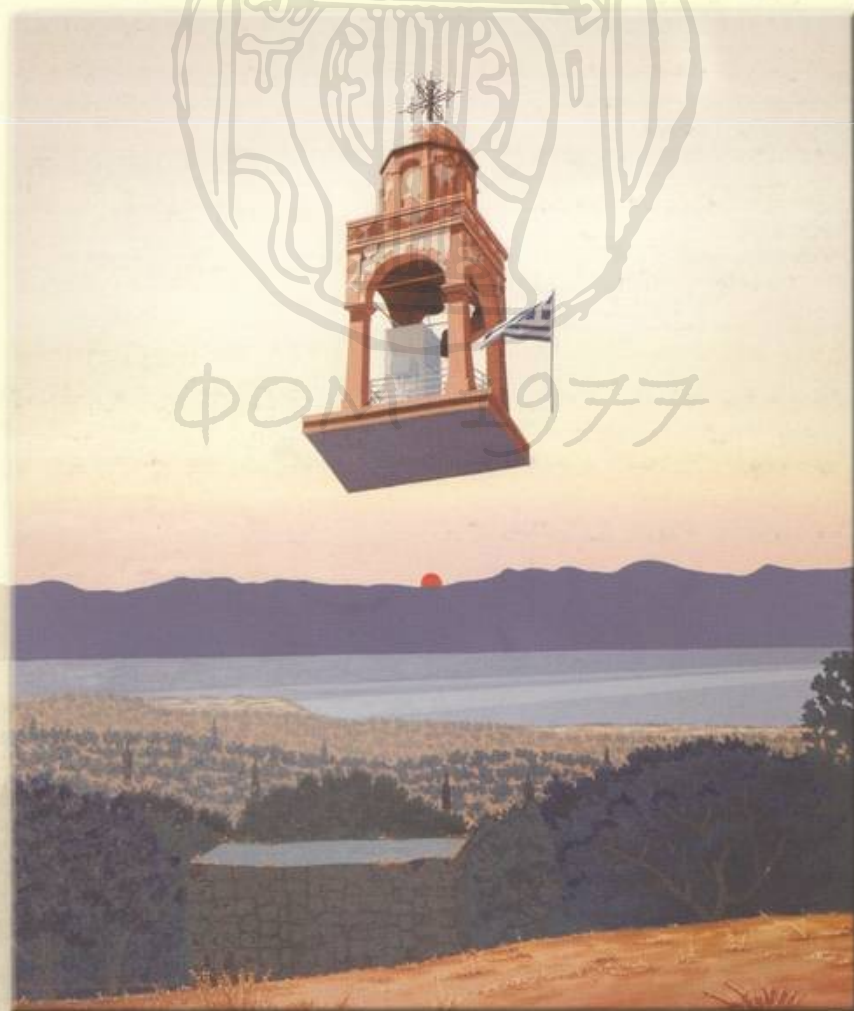
Μυτιληναίων Λόγος • Τέχνες • Πολιτισμός

κάθε δεύτερη Πανσέληνο

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ: ΦΙΛΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ «Ο Θεόφιλος»

Εκδότης - Διευθυντής: Περικλής Φ. Μαυρογιάννης

Ώ Γλυκύ μου Έαρ

ΚΑΛΟ ΠΑΣΧΑ

5
ΑΠΡΙΛΙΟΣ '08

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

Μοιράζεται χάρισμα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΕΥΧΟΣ 5 / 20 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2008 - Πανσέλλννο

Το περιοδικό *«ασηέννα»* Μυτιληναίων Λόγος - Τέχνες - Πολιτισμός «μοιράζεται χάρισμα»

Κυκλοφορεί κάθε δεύτερη Πανσέλλννο

3	Εσπερινού στιγμές
σε ξεχασμένο Μονοπάτι
του Περικλή ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ	12	Γιώργος Κακαδέλλης
Ένας «Βασιβουζούκος» σκιτογράφος
του Νίκου ΜΟΥΔΥΒΙΑΤΗ
5	Η γιορτή της μητέρας. Ποίημα
της Νίκης ΒΟΥΡΒΟΥΛΗ	14	Ο θάνατος του Ορφέα
του Θεόδωρου ΤΣΟΧΑΛΗ
5	«Βάζο με λουλούδια». Ζωγραφική
Κρηνοδογραφία (παστέλ)
του Δημήτρη ΚΑΡΑΠΠΙΕΡΗ	16	Ο Βενιζέλος και το Αϊβαλί
του Στρατή ΓΙΑΝΝΙΚΟΥ
6	Μυτιλήνη, ακαταμάχητη
και προκλητική
του Στρατή ΠΑΣΧΑΛΗ	18	Μυσταγωγία. Ποίημα
του Βασίλη ΠΛΑΤΑΝΟΥ
7	Άχ, και να είμασταν μαζί. Ποίημα
του Κώστα Γ. ΜΙΣΣΙΟΥ	19	Οι Τρώες. Ποίημα
του Λύγουστου ΑΙΓΑΙΑΤΗ
8	Τελικά πόσο κατανοούμε
το γεγονός του Πάθους και της
Ανάστασης του Χριστού
του Αθανάσιου Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑ	19	Κι όμως. Ποίημα
του Μάκη ΛΕΙΩΤΗ
9	Η μπαλάντα του Αλαφροϊσκιώτου. Ποίημα
του Άρη ΤΑΣΤΑΝΗ	19	«Θερινές περιπλανήσεις». Ζωγραφική
Λάδι, σε κεραμική πλάκα
της Νίκης ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ
10	Ερασιτεχνικό Θέατρο Μυτιλήνης (αναμνήσεις)
του Τάκη ΧΑΤΖΗΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ	20	Ευχές ΦΟΜ & Πρόσκληση

Εξώφυλλο: «Κόλπος Καλλονής»
Έργο του ζωγράφου Γιώργου ΠΕΡΡΟΥ
Ελαιογραφία (Συλλογή Γιάννη Αντωνέλλη)

Σκέτσα σελίδων: Γιώργος ΚΑΚΑΔΕΛΛΗΣ 10, 11, 12, 13

Φωτό: * «Ιδε, ο Άνθρωπος...» 8

Λογότυπο: Της ζωγράφου Μαρίας ΚΑΛΛΙΠΟΛΙΤΗ

Φωτογραφίες: * R. Beyschtag, «Ορφεύς και Ευρυδίκη» 14-15

* ΓΥΣ, «Ιστορικός χάρτης Ελλάδος» 17

* Metellino, 18

Πίνακας: «Ελευθέριος Βενιζέλος» 17

Έργο του ζωγράφου Γιώργου ΡΟΡΡΗ
Ελαιογραφία (Συλλογή Υπ. Αιγαίου)

Το *«ασηέννα»* «ανοιχτό δῆμα»
σε όλους τους δημιουργούς

Όσοι από τους δημιουργούς
στο χώρο των Γραμμάτων και Τεχνών
επιθυμούν να στείλουν «συνεργασίες»
προς δημοσίευση ή να διατυπώσουν
απόψεις, σκέψεις ή προτάσεις
πάνω σε ευρύτερα Πολιτιστικά θέματα
το «ά σελάννα»

είναι πρόθυμο να φιλοξενήσει κείμενά τους
με μόνη παράκληση αυτά να είναι
σύνοτμα και περιεκτικά.

(Παράκληση, τα κείμενα σε ηλεκτρονικό αρχείο)

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ:

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΦΙΛΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ «Ο Θεόφιλος»
(1977)

Γραφεία: Σαμοθράκης 3 * Τ.Θ. 68 * 81 100 Μυτιλήνη

Εκδότης - Διευθυντής - Επιμελητής: ΠΕΡΙΚΛΗΣ Φ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ, Πρόεδρος ΦΟΜ

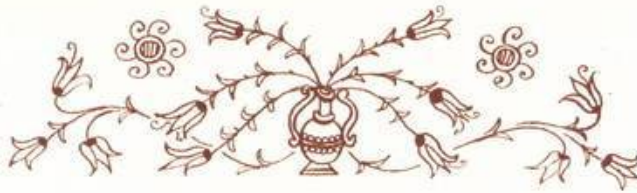
Τηλ. & Fax: (+30) 22510 43533 • Mob: (+30) 6977922979 • e-mail: seftelis@yahoo.gr

Σελιδοποίηση - Εκτύπωση:

PROMOLINE A.E. • Τηλ. & Fax: 22510 44054

e-mail: promoline@les.forthnet.gr

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση του περιεχομένου του περιοδικού
μόνο με προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη (Ν. 2121/93)

ΕΣΠΕΡΙΝΟΝ

ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΣΤΙΓΜΕΣ σέ ξεχασμένο Μοναστήρι *

Περικλή Φ. Μαυρογιάννη

ΑΤΗΣΑ ΒΑΡΙΑ τό γλυμμένο πέτρινο πλατύσκαλο. Ἀνάσανα μέ ἱκανοποίηση. Ἐπιτέλους εἶχα φθάσει. Ὁ ἀνήφορος ἦταν ὑπολογίσιμος γιά τό νεανικό μου στήθος. Γύρισα καί κοίταξα πίσω. Τό τοπίο ἦταν πράγματι θαυμαστό. Τά μεγάλα πεῦκα πού τά διάβαινα πρὶν καί μοῦ 'κρυβαν τόν ἥλιο, ἄπλωναν μπροστά μου σάν ἀπέραντη πράσινη θάλασσα τίς κορφές τους. Πέρα ἀπ' αὐτά, κιτρινοκαφεδοί λόφοι, γαλήνιοι, ἀπογυμνωμένοι στό φῶς τοῦ μεσημεριοῦ ἄχνιζαν στή δουδή σιωπή τους. Λίγο πράσινο στό δάθος τῆς πεδιάδας ἄγγιζε τίς παρυφές τῆς πόλης, πού ξαπλωμένη σέ μεγάλη ἔκταση ἔφτανε μέχρι τῆς θάλασσας. Κι ἀπ' ἐκεῖ, τό θάμπωμα τῆς ἀπανεμιᾶς, ἡ γαλάζια ἀπεραντοσύνη τοῦ Αἰγαίου μέ βασιλική μεγαλοπρέπεια φιλοῦσε τίς γκριζωπές κορφές ἀκτῆς τῆς Ἰωνίας. Ὅλα ἦταν μιά ἀγάπη, στή ζεστή αὐτή μέρα τοῦ καλοκαιριοῦ.

Διάβηκα τό πλατύσκαλο. Ἡ μεγάλη δρύινη ἐκατόχρονη πόρτα μέ τίς σκουριασμένες ἀμπάρες τῆς, ἡ καστρόπορτα, ἦταν ἀνοιχτή διάπλατα, σημεῖον ὅτι μέ περίμεναν. Μπῆκα διακριτικά στόν αὐλόγυρο. Περιέφερα τό δῆμμα μέ ἀρκετή περιέργεια. Μιά σειρὰ ἀπό κελιά δεξιά μου, μέ τή συνεχόμενη ξύλινη παλιά θεράντα στόν δεύτερον ὄροφό τους, στολισμένη ἀπό γλάστρες μέ βασιλικούς, μέ τό ξυλοσήμαντρο κρεμασμένο στή σιωπή του, μέ σφαλιστές ὅλες τίς πόρτες τους, σοῦ ἔδιναν τή γεύση τοῦ «**χαροποιοῦ πένθους**». Ἀπέναντί μου τό Καθολικό, ναός δυζαντινοῦ ρυθμοῦ, μέ τά τρία μικρά κυπαρίσσια πού πένθιμα στέκονταν πλάι στό ἱερό του, καί λίγο πιό ἀριστερά τους, κάτω ἀπό νεραντζιές, τό παλιό μαγκανοπήγαδο, φρεσκοασβεστωμένον, ὀλοκάθαρο. Κατά τόν βορρά, σάν φύλακας καί προστάτης τοῦ ὅλου ἐτοῦτου χώρου ἀπ' τοὺς ἄγριους ἀγέρηδες, ὑψωνόταν, περισσότερον ἀπό πέντε μέτρα καί σέ ἀρκετό μᾶκρος, γεροδεμένο τεῖχος μέ περιδρομο κι ἐπάλξεις. Κοίταξα τριγύρω καί θαύμασα, τά περιποιημένα παρτέρια στόν αὐλόγυρο, στό Καθολικό, στά κελιά, μέ τίς πλούσιες πρασινάδες καί τά νυχτολούλουδα, μέ τοὺς βασιλικούς καί τίς γαρουφαλιές, μέ τά φούλια καί τ' ἁγιοκλήματα· κι ἔνιωσα τό στήθος μου ν' ἀλαφραίνει ἀπό χαρά, κι ἔνιωσα στά μάτια χάδι ἀπαλό σάν φίλημα πρῶτο ἀπ' τόν ἡλιόχαρο ἐτοῦτο χώρο. Στάθηκα καί περιμένα... Ἦθελα νά χάσω γιά λίγο τήν αἴσθησι τοῦ χρόνου. Μά, δέν πρόλαβα...

ΜΝΟ σέ μεταλλικές ἀντανακλάσεις, σὼν χελιδονίων τίς ἐκστατικές φιγοῦρες, σκόρπιζε ἡ παρθενική φωνή τῆς καμπάνας τοῦ ναοῦ, στῆς ἐρημιᾶς τό ρίγος. Ἀγία πρόσκλησις γιά τήν ὥρα τῶν «**ἐσπερινῶν ἡμῶν δεήσεων**».

Τρίξανε ναρκωμένες οἱ ξύλινες, σιδερομανταλωμένες πόρτες τῶν κελιῶν καί φάνηκαν οἱ καλότετοι Γέροντες. Μόνο τρεῖς - τέσσερις. Μορφές κερένιες, μέ ἁγίων χλωμάδα, μέ τά ξέθωρα ράσα καί τά ἡμερα δῆματα, προχωροῦσαν πρὸς τό ναό. Εὐλαδικά εἰσῆλθαν, κι ἐγώ τοὺς ἀκολούθησα...

Πέρασα τόν νάρθηκα καί στάθηκα στή Λιτή, στόν εὐρύ τοῦτο χώρο πού δοῖσκειται μπροστά ἀπ' τόν κυρίως ναό. Δυό κίονες, καταμεσῆς, παραστέκονταν σάν λεβεντόκορμοι ἱππότες,

(Συνέχεια στη σελ. 4)

* «Ἀπόσπασμα» ἀπό τό βιβλίο τοῦ Π. Μ. «Ἐρημίτες», Μυτ. 1972.

(Συνέχεια από τη σελ. 3)

του μεσαίωνα, μέ περικεφαλαῖες τά παλαιο-
χριστιανικά τους κιονόκρανα, κράταγαν
περίτεχνα τούς μικρούς τρούλους καί τά
σταυροθόλια. Κι ἀπέναντί μου, ἡ μεγάλη
τοξωτή μαρμάρινη εἴσοδος, πού ὁδηγοῦσε
στόν κυρίως ναό.

Σταυροκοπήθηκα καί εἰσῆλθα. Κοίταξα,
μέ μιάν ἀχόρταγη λαχτάρα στά μάτια,
ὁλόκληρο τοῦτον τόν ὑπερβατικό χῶρο. Τά
τέσσερα γεροδεμένα ὑποστηλώματα, πού τά
ἔνωναν ἀψίδες, μέ τά λοφία, πού πάνω τους
ἦταν ζωγραφισμένοι οἱ Εὐαγγελιστές, καί τό
τύμπανο μέ τούς Προφῆτες, περίλαμπρα
κρατοῦσαν, πάνω ἀπό ὀλάκερο τό κεντρικό
τοῦτο τμήμα, τόν πάμφωτο τρούλο. Ἐδῶ,
στό μέσον, ὁ Παντοκράτωρ, πού τά πάντα
ἐποπτεύει!.. Γύρω - τριγύρω, σ' ὅλους τους
τοίχους, ἱστορημένοι οἱ ἅγιοι σέ παράταξη,
ὄρθιοι, ὁλόσωμοι, νά σέ κοιτοῦν, ἄλλοι
αὐστηρά κι ἄλλοι μέ γλυκύτητα. Καί πιό
πάνω, ζωγραφισμένα ἐπεισόδια καί ὑποθέ-
σεις, ἀπό τόν ἐπίγειο δίο τοῦ Χριστοῦ, τό
ἐπονομαζόμενο **Δωδεκάορτον**, πού ἀρχίζει
μέ τόν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου καί τελει-
ώνει μέ τήν Κοίμησή της. Ἀπέναντί μου, ἡ
μαγεία τοῦ ὁλόχρυσου, σκαλιστοῦ, ξύλινου
καί πανύψηλου τέμπλου, μέ τίς ἀρχαῖες, στό
κάτω μέρος, μεγάλες, φορητές εἰκόνες του,
μέ τά ανάγλυφα τσαμπιά τῶν σταφυλιῶν καί
τά πλούσια φυλλώματα, μέ τούς ἀγγέλους
καί τά θηρία τῆς Ἀποκαλύψεως, μέ τά γαλή-
νια τόξα καί τούς λεπτεπίλεκτους κίονες,
σκαλισμένα ὅλα μέ ὁσιακή φαντασία, σέ
παράδοξους συνδυασμούς. Καί ψηλότερα, ἡ
σειρά τοῦ μικροῦ Δωδεκάορτου, μέ παλιές
φορητές εἰκόνες, κι ἀκόμα πιό πάνω, στήν
ἄκρη, ἀγγίζοντας τόν γεμάτο ἀστέρια θόλο,
καταμεσής, ὁ «**Ἐσταυρωμένος**», μέ τά λυπη-
τερά δυό εἰκονίδια, τῆς Ἀγίας Μητέρας καί
τοῦ ἡγαπημένου μαθητῆ Ἰωάννη... Κι ἀπ'
τά παράθυρα, χαρούμενες κι ἀνάλαφρες νά
μπαίνουν οἱ ἀχτίτες τοῦ ζεφύριου ἡλίου, καί
νά ἀγκαλιάζουν, νά φιλοῦν τό χρυσοσκαλι-
σμένο τοῦτο τέμπλο, πού μέσ σ' ἀχνά λιθα-
νωτά τοῦ Ἐσπερινοῦ, ἔμοιαζε σάν νᾶτανε
τοῦ Αὐτοκράτορα ὁ πιό πολῦτιμος, διαμα-
ντοστολισμένος, λαμπρός μανδύας...

ᾠ, πόσο ἐκστατικά τά μάτια βλέπαν,
δεξιὰ τόν θρόνο τοῦ Δεσπότη, τό παραθρό-

νιο, γύρω τά εἰκονοστάσια, τά χοροστάσια,
τά κυκλικά κρεμασμένα κηροπήγια, τά
βαριά ὀρειχάλκινα μανουάλια, τίς ἀργυρές
κεντητές κανδήλες. ᾠ, πόσο ἡ καρδιά ἀφου-
γκραζότανε, μεσ' ἀπ' τίς εὐαίσθητες τῶν Γε-
ρόντων ψαλμωδίες, τό φτερούγισμα τῶν Σε-
ραφείμ, τό φίλημα τῶν Ἀγγέλων, πού ἀ-
νάλφρα, λές, σιγοψέλνανε τήν ἐπιλύχνιον
εὐχαριστία:

**Φῶς ἱλαρόν ἁγίας δόξης ἀθάνατον Πατρός,
οὐρανίου, ἁγίου, μάκαρος, Ἰησοῦ Χριστέ...**

Ω πόσο ἡ ψυχή χαιρότανε, σέ τούτη τῇ
στιγμῇ, τό ἀντιφέγγισμα τῆς οὐράνιας
λαχτάρας στά μάτια τῶν Γερόντων, ἐνῶ
θυμίαζε ὁ ἅγιος Ἑγούμενος καί ψάλλονταν
τά προκείμενα. Κι ὕστερα πάλι, τί πάθος
ἐνιωθε, ὅταν οἱ ἴδιοι τοῦτοι ὀφθαλμοί ἀνα-
στενάζοντας δάκρυζαν, ὄντας ἀρχίζανε οἱ
γονυκλισίες καί οἱ μετάνοιες γιά ν' ἀπο-
διωχθεῖ ἡ ἀγωνία τοῦ σαρκίου καί νά μιση-
θοῦν οἱ τῶν ἐγκοσμίων μαῦρες νοσταλγίες,
τότες, πού μέ τρεμάμενη φωνή, τά νη-στησι-
μα ἁγία χεῖλη ἐκ θαθέων λέγανε τήν κατανυ-
χτική εὐχή:

**Καταξίωσον, Κύριε, ἐν τῇ ἐσπέρᾳ ταύτῃ
ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς...
Γένοιτο, Κύριε, τό ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς,
καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ...**

ΚΑΙ ΤΟΤΕ, σάν θαλερόν ὄνειρο, πέρασε
ἀπ' τή σκέψη μου ἡ πάλαι ποτέ λαμπρή
ἐποχή τοῦ ξεχασμένου τούτου μοναστηριοῦ,
μέ τούς τόσους ἀπόκοσμους Μοναχοὺς καί
τά γαληνά καλογεροπαῖδια, πού ἀσκητεύα-
νε «ὡς πένητες τοῦ Χριστοῦ» ἐδῶ πάνω, στό
ἐρημιτήρι τοῦτο τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς.
Καί τούς ὁραματίστηκα ὅλους ἐκείνους τούς
ἐξώκοσμους, μέ τίς ἱσάγγελες ψαλμωδίες, σέ
αὐστηρό μέλος δυζαντινό, νά στήνουν τίς
ἀτέλειωτες ἱερές Ἀκολουθίες, σέ τοῦτον τόν
χαρισματοῦχο ναό, μέ τόν Κανονάρχη στή
μέση, νά πηγαινοέρχεται ἀπ' τόν ἕναν χορό
στόν ἄλλο, σάν «ἀερικό» μέσα στον αὐλακω-
τό μαῦρο του μανδύα, καί νά κανοναρχεῖ τά
ψαλλόμενα τροπάρια. Τούς συλλογίστηκα
«περὶ ὥραν ἐβδόμην δυζαντινήν», μιά μετά
τά μεσάνυχτα, νά τοὺς καλεῖ ὁ ἐκκλησιάρ-
χης, γιά τήν ἀτομική τους προσευχή μιᾶς

ώρας, κτυπώντας διακριτικά τίς πόρτες τῶν
κελιῶν τους, λέγοντας τό «Δι' εὐχῶν τῶν
ἀγίων πατέρων ἡμῶν...» κι ὕστερα, στή μο-
σκοδόλα νύχτα, νά σπαθίζει ὁ γλυκός ἦχος
τῆς καμπάνας, γιά τό «Μεσονυκτικόν» καί ὁ
ἐκκλησάρος νά φέρνει, σάν ξωτικό τῆς νύ-
χτας, τίς τρεῖς ἱεροπρεπεῖς βόλτες του, γύρω
ἀπ' τό ναό, κρούοντας τό ξυλοσήμαντρο
στόν ρυθμό: τό...τά...α...α...λαν...το...,τό... τά...
α...α...λαν...το, προσκαλώντας ἔτσι τίς ἀρνη-
σικορμες τοῦτες παρουσίες στό Καθολικό,
γιά προσευχή δοξολογίας σέ Ἐκεῖνον πού
ξεύρει ν' ἀναπαύει τό πρόσωπο τοῦ ἀμαρτω-
λοῦ. Καί, οἱ ἀσκητικές κεῖνες ψυχές — ἀγρυ-
πνοῦσες ἀκατανίκητα — ἀμόλυντες νά δια-
σχίζουν τή νύχτα, νά εἰσέρχονται στο ναό
καί νά χαρίζουν Ὁρθρους στά ροδοχαράμα-
τα τῆς αὐγῆς, καί νά σηκώνουν στά ψηλῶμα-
τα τοῦ ἡλίου δυζαντινές Θεῖες Λειτουργίες,
καί μέ ἀγιοκλήματα τῆς δέησης νά ἐνθρονί-
ζουν, οἱ ταπεινόφρονες, στά σωθικά τους τά
Ἀχραντα καί Ζωοποιά του Θεοῦ Μυστή-
ρια...

Ω πόσους ρεμβασμούς ὁσίους κι ἀπόκρυ-
φες λαχτάρες οἱ σκέψεις τοῦτες μοῦ φε-
ρναν, στήν ὥρα κείνη τοῦ Ἑσπερινοῦ... καί
πόσο, στά μάτια ὑγρό, ἐκστατικόν ὄραμα
γαλήνης μ' εἶχε κυριεύσει, ὥστε καθόλου νά
μή νιώσω τό πέρας τῆς Ἀκολουθίας ἐτούτης,
μηδέ τό κάλεσμα τοῦ πάτερ - Δανιήλ, γι ἀνα-
χώρηση... Ἡ «ἐλλαμψη» τοῦ Θεοῦ Ἐρωτος,
σάν φῶς ἱλαρότατον, μ' εἶχε ἀνείπωτα αἵχμα-
λωτίσει!..

Περικλῆς ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἡ γιορτή τῆς μητέρας

Κοίτα, γιαγιά, τί σοῦ φερα:
μ' ἀγάπη μαζεμένα
τριαντάφυλλα, γαρύφαλλα
καί γιούλια. Ὅλα γιά σένα.

Μοῦ πε ἡ δασκάλα μου ἡ καλή,
πού αὐτή ὅλα τά ξέρει,
γιά τῆς μητέρας τή γιορτή
πού ὁ Μάης ἔχει φέρει,
λουλούδια στή μανούλα μου
νά πάω μυρωμένα
καί δυό φιλάκια μου γλυκά
σέ κείνη ἀπό μένα.

Τότε καί ἐγώ, τό σκέφτηκα,
καθόλου δέν μερδεύτηκα.
Τά δυό φιλιά μου χάρισα
στή μάνα τήν καλή μου
καί τά λουλούδια τά ὁμορφα,
μ' ἓνα γλυκό φιλί μου
σέ σένανε, γιαγιούλα μου,
καί δυό φορές μανούλα μου!

Νίκη ΒΟΥΡΒΟΥΛΗ

Δημήτρης
ΚΑΡΑΠΙΠΕΡΗΣ

«Βάζο
με λουλούδια»

Κρητιδογραφία
(Παστέλ) 80X70 εκ.

Μυτιλήνη, ακαταμάχητη και προκλητική

«Απόσπασμα» από το κείμενο που διάβασε ο λέσβιος ποιητής, μεταφραστής και δοκιμογράφος Στρατής Πασχάλης, κατά την παρουσίαση, στις 13-4-05 στο θέατρο του ΦΟΜ, του διδλίου του «Μυτιλήνη. Μια πόλη στη λογοτεχνία».

Εκδόσεις «Μεταίχμιο». 2004

(Πηγή: Εφημ. «Εμπρός», Μυτιλήνη, 23-4-05).

‘Ο ΣΟ ΠΙΕΡΝΟΥΝ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ και γνωρίζω και άλλους τόπους της Ελλάδας, ολοένα και πιο πολύ νιώθω περήφανος για το νησί μου και για τους κατοίκους του. Μπορεί άλλα νησιά, όπως για παράδειγμα η Κρήτη, να έχουν δημιουργήσει θρύλο και να έχουν συνδεθεί με την ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους, άλλα, όπως τα νησιά της Επτανήσου, να ξεχωρίζουν για τον ευρωπαϊκό τους αέρα, για την αρχιτεκτονική ομορφιά των πόλεών τους και για τους σπουδαίους ανθρώπους που ανέδειξαν στα Γράμματα και τις Τέχνες, άλλα, όπως οι Κυκλάδες, να έχουν γίνει παγκοσμίως γνωστά για τις φυσικές καλλονές του αιγαιακού τους εξωτισμού, η Μυτιλήνη, όμως, μολονότι διαθέτει κι εκείνη αντίστοιχες αρετές, ξεχωρίζει. Γιατί; Γιατί παραμένει ένας τόπος με μια ποιότητα εντελώς αριστοκρατική και με μια παράδοση που την συντηρεί αιώνες τώρα αναλλοίωτη, χάρη στη γνησιότητα και την καλαισθησία των ίδιων της των κατοίκων, προσαρμόζοντάς την στις εκάστοτε αλλαγές και ανα-

δαπίζοντάς την στο καινούργιο, χωρίς ποτέ να την ξεπουλά, να την μετατρέπει σε φτηνή τουριστική σημαία και εν τέλει να την προδίδει.

‘Ηδη από τα πιο αρχαία χρόνια, η Μυτιλήνη, η Λέσθος, φάνηκε καχύποπτη απέναντι στα μεγάλα ελληνικά κέντρα που κρατούσαν την εξουσία και προσδιόριζαν τις τύχες του ελληνισμού. Αποσυρμένη στον κόσμο της, στραμμένη περισσότερο στην πολύχρυση μα μυστηριώδη Ανατολή και λιγότερο στη στεγνή και ορθολογική Αθήνα, φέρθηκε πολλές φορές ανυπάκουα προς τις μεγάλες δυνάμεις της εποχής εκείνης που την ήθελαν υποταγμένη στις προσταγές των συμφερόντων τους και τις επιταγές ενός πνεύματος ομογενοποίησης που ποτέ δεν της ταίριαζε.

Ηδονική, αρχοντική, βαρύντιμη, επιβλητική, ελεύθερη στα ήθη, ανεξάρτητη, αυτόνομη, αδιάφορη για την εφήμερη φήμη και τις γνώμες των άλλων, πορεύτηκε πάντα, χωρίς να ενδίδει και χωρίς να

αλλοτριώνεται από κάθε τι που δεν συνδυαζόταν αρμονικά με τα δικά της στερεότυπα. Όχι από συντηρητισμό, αλλά από μια ακατάδεκτη στάση

“...η Μυτιλήνη, μέσα στον αυστηρό τοπικισμό της, είναι ταυτόχρονα κοσμοπολίτικη, ανοιχτή και φιλόξενη σε οτιδήποτε ξένο, φορέας πολλών και σπουδαίων πολιτισμών που δεν επιδίωσαν απλώς μέσα στη λαϊκή παράδοση όπως αλλού, αλλά κρατήθηκαν ως ζωντανοί κώδικες καθημερινής πρακτικής και επικοινωνίας μέσα στην προηγμένη αστική πραγματικότητα...”

«Λέσθος... σ' αυτό τό κομμάτι γής...
ίδιο πλατανόφυλλο καταμεσής τού πελάγους...»

Όδυσσέας ΕΛΥΘΗΣ

“Αχ, καί νά εἵμασταν μαζί

που χαρακτηρίζει τον άνθρωπο που προέρχεται από καλή γενιά και αισθάνεται αυτάρκειας μέσα στις δικές του δοκιμασμένες αξίες.

Κατά δάθος, η Μυτιλήνη ως τόπος είναι η έκφραση αυτού ακριδώς του απόλυτου αισθήματος αυτάρκειας. Ισορροπώντας ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή, τον Βορρά και τον Νότο, κρατά μέχρι σήμερα μια πολύ ειδική αντίληψη για τη ζωή, αποκλειστικά δική της, και αυτή την αντίληψη την δίδει και την χειρίζεται με μια νοοτροπία αρκετά ξεκομμένη από την τρέχουσα ελλαδική, χωρίς, όμως, να γίνεται ποτέ ούτε αφελώς γραφική, ούτε στενά επαρχιακή, ούτε αξιοπερίεργα ιδιότυπη (και πάλι εδώ θα θυμηθώ την Κρήτη).

Γιατί η Μυτιλήνη, μέσα στον αυστηρό τοπικισμό της, είναι ταυτόχρονα κοσμοπολίτικη, ανοιχτή και φιλόξενη σε οτιδήποτε ξένο, φορέας πολλών και σπουδαίων πολιτισμών που δεν επιδίωσαν απλώς μέσα στη λαϊκή παράδοση όπως αλλού, αλλά κρατήθηκαν ως ζωντανοί κώδικες καθημερινής πρακτικής και επικοινωνίας μέσα στην προηγμένη αστική πραγματικότητα: Η αιολική αρχαιότητα, τα αλεξανδρινά και τα ρωμαϊκά χρόνια, το βυζάντιο, η τουρκοκρατία, το τέλος του 19ου αιώνα, η μετέπειτα, ο μεσοπόλεμος διαμόρφωσαν σε αυτό το μικρό κομμάτι γης, ίδιο με πλατανόφυλλο καταμεσής του πελάγου, όπως λέει ο Ελύτης, μια ενιαία κουλτούρα που δίνει σε τούτο τον τόπο, ακόμα και στις εικόνες της φύσης του, **το προνόμιο της μοναδικότητας**. Αυτό, άλλωστε, σημειώνει και ο **Λώρενς Ντάρελ** στο κομμάτι από το διβλίο του «Τα Ελληνικά Νησιά», που ανθολογώ μέσα στο διβλίο, και αυτό το ακούσαμε απόψε: Μην μπορώντας να προσδιορίσει σε τί οφείλεται αυτή η «μυστική γοητεία» της, αφού ούτε ιδιαίτερα ωραία την βρίσκει - κι εδώ είναι, νομίζω, άδικος - ούτε ιδιαίτερες αρχαιότητες ανακαλύπτει στα χώματά της, ούτε και το γεγονός ότι ήταν πατρίδα της Σαπφώς του αρκεί, την τοποθετεί εν τούτοις ανάμεσα στους τέσσερις - πέντε μοναδικούς τόπους του κόσμου που αξίζει κανείς έστω και μια φορά στη ζωή του να επισκεφθεί. Και επισημαίνει: ακόμα και να χαθεί τελείως από τον χάρτη ως απτή πραγματικότητα, η αίσθησή της θα επιζεί και θα υπάρχει πάντα, άσθητη και καταλυτική. ■

Στή Μυτιλήνη
Στή Φυκιότρυπα νά βρεθοῦμε
Δίπλα στό τρυφερό κύμα
Παρέα μέ το θρόισμα τῶν πεύκων
Ἐκεῖ
Τί αἶμα
Στίς φλέδες τῶν ὀνείρων σου
Ἀνεμοστρόβιλος θά γίνεῖ
Καθώς θά σέ περικυκλώνει
Ἀνάλαφρα
Ὁ ἀγέρας τῆς λαγνεῖας
Τῶν ἀνατολικῶν πατρίδων
Χαράζοντας στίς σκέψεις σου
Πολύχρωμες ἐπιθυμίες,
Μετά στό Φανάρι νά πάμε
Ἀνάμεσα στά κατάρτια τῶν γοι-γοῖ
Καί τή μυρουδιά τῆς φλησκούνης
Ἐκεῖ
Οἱ χτύποι
Στούς σφυγμούς τῶν αἰσθήσεών σου
Ἐμβρόντητοι θά μείνουν
Ὅταν θά περιζώνει
Χαϊδευτικά
Ἡ μαγευτική γοητεία
Τῆς Λεσβιακῆς Σεράνας
Ἀπλώνοντας στά αἰσθήματά σου
Πρωτοφανεῖς εὐαισθησίες,
Κι ὕστερα στή Σουράδα νά ροβολήσουμε
Πλάι στίς λυγαριές τῶν ρεματιῶν
Καί στό λειβάδι μέ τίς παπαροῦνες
Ἐκεῖ
Οἱ κραδασμοί
Στούς παλμούς τῶν σωθικῶν σου
Ἐκτυφλωτικοί θά γίνουν
Καθώς θά σέ περισφίγγουν
Σαγηνευτικά
Οἱ εὐλογημένοι ἤχοι
Τοῦ γλυκόλαλου ἁηδονιοῦ
Διαχέοντας στό σῶμα σου
Ἀκαταμάχητους πόθους
“Αχ, καί νά εἵμασταν μαζί
Στή Μυτιλήνη
“Ελα νά περπατήσουμε μαζί
Στή Μυτιλήνη
Τήν ἐρωτική
Ἐκεῖ
Θά λυτρωθοῦν οἱ καρδιές μας
Ἐκεῖ θά λατρευτοῦν τά κορμιά μας
“Ελα κοντά μου
Τήν κουβαλῶ μαζί μου
Τή Μυτιλήνη

Κώστας Γ. ΜΙΣΣΙΟΣ

«Τυλίγω σύννεφα στ' ἀδράχτι / στί χαίτη τοῦ ἡλίου στοχασμούς
γίνομαι φῶς, γίνομαι στάχτι / στοῦ στίχου τούς φωσφορισμούς»

Δημήτρης ΝΙΚΟΡΕΤΖΟC

Μ. ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Τελικά πόσο κατανοούμε το γεγονός του Πάθους και της

ΚΑΘΕ ΧΡΟΝΟ αυτήν την Εβδομάδα, Μεγάλη την ονόμασε η μακρόσυρτη παράδοσή μας, έρχεται συχνά στη σκέψη μου ο λόγος του αγωνιστή Μακρυγιάννη: «είπα την Μεγάλη Τετράδη και Μεγάλη Παρασκευή, να κάμω αυτές τις δύο μέρες από τρεις χιλιάδες τρακόσες μετάνοιες το μερόνυχτον... Άλλο τίποτας δεν

έχω να ευχαριστήσω τον Θεό, μόνον και μόνον την αμαρτωλή μου προσευκή, αυγή και δράδυ από χίλιες τρακόσες μετάνοιες και εκατό με το κομπολόγι, και ότι μπορέσω όταν θα πάγω εις την δουλειά μου και όταν γυρίσω οπίσσω, να τον ευχαριστήσω ο αμαρτωλός». Τούτη η εκπληκτική λαϊκή θεολογία, πιστή στην

εκκλησιαστική εμπειρία, «θεολογία της εκκλησιαστικής πράξης», αλώβητη από ιδεολογήματα και ηθικιστικές αλλοιώσεις, έρχεται κάθε χρόνο, στη μνήμη του Πάθους και της Ανάστασης του Χριστού, να θυμίσει σε όσους θυσιαστικά και όχι εξουσιαστικά αγκαλιάζουν και γεύονται την Εκκλησία Του, το εξής αυτονόητο, αυτό που η ευαγγελική και πατερική παράδοση ρητά μας έχει κληροδοτήσει: μέσω της χαρμολύπης του Σταυρού και της Ανάστασης, σε ολόκληρη την κτίση, έργω και λόγω σημαίνεται ο ιστορικός και εσχατολογικός χαρακτήρας της αποκάλυψης του Θεού.

Για να κατανοήσει, βέβαια, κανείς τούτο, οφείλει να δει τα δρώμενα των ημερών της Μεγάλης Εβδομάδας, ως την πεμπτουσία του Ευαγγελίου του Χριστού, που δεν είναι άλλη από το γεγονός της ελευθερίας. Τα λέγω αυτά, διότι τις μέρες αυτές, αν κανείς θελήσει να συμπορευτεί με το Πάθος και την Ανάσταση του Χριστού, στο χώρο όπου τελούνται και ψάλλονται οι κατανυκτικοί ύμνοι της Μεγάλης Εβδομάδας, θα σκοντάψει επάνω σε ένα σωρό ηθικοευσεβιστικές και ατομοκεντρικές σκοπιμότητες, που εντέχνως από ουκ ολίγους πλασάρονται στη λαϊκή ευσέβεια με σκοπό την απόσπασή της από τον εκκλησιοκεντρικό άξονα των δρωμένων. Φέρνω ως παράδειγμα πρώτα τους ψαλτάδες των ιερών ναών και μετά του ίδιους του ιερείς (οι εξαιρέσεις απλώς υπογραμμίζουν τον κανόνα).

Οι πρώτοι με ύφος κομποροημοσύνης, με χαμόγελα και τοιαύτα, λες και βρίσκονται σε χώρους ...«Κέντρου διασκέδασης», με γνώμονα εν μέρει τη γνώση της βυζαντινής μουσικής, δείχνουν απρεπέστατα να μη γνωρίζουν τι ακριβώς διακονούν. Ίσως πρέπει κάποτε η επίσημη Εκκλησία να τους ξαναθυμίσει ενεργά, ότι το να ψάλλουν δεν σημαίνει μόνο ότι έχουν καλή φωνή και ότι γνωρίζουν μερικές νότες της βυζαντινής μουσικής, αλλά το ότι βρίσκονται σε ένα στασίδι, σημαίνει πρώτιστα ότι διακονούν τον αποφαιτικό χαρακτήρα του ορθόδοξου δόγματος, την ευχαριστιακή συγκρότηση της Εκκλησίας, τη δυναμική της θεολογίας των ύμνων και των εικόνων.

Οι δεύτεροι, εγκλωβισμένοι στο θρησκευτικό ατομοκεντρισμό, αδυνατούν να κατανοήσουν ότι το Πάθος και η Ανάσταση του Χριστού δεν προσδιορίζονται μέσα στα στενά πλαίσια της ατομικής προόδου στις αρετές και την ηθική δελτίωση του ατομικού

«Ἴδε ὁ ἄνθρωπος...»

(Ἰωάν. 19', 5-6)

«Ἐτέφανον ἐξ ἁκανθῶν περιτίθεται,

ὁ τῶν Ἀγγέλων Βασιλεὺς...»

Ἀντίφωνον 16' Ἦχος πλ. 6'

Ανάστασης του Χριστού ;

Του Αθανασίου Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑ

χαρακτήρα — αυτό άριστα μπορεί κανείς να το δει αν θελήσει, κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας, να εξομολογηθεί. Θα συναντήσει απέναντί του όχι έναν **πνευματικό πατέρα**, αλλά έναν **εξομολόγο δικαστή**, όπως ακριβώς τον έχει καθιερώσει η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, που λύνει προβλήματα, δίνει συμβουλές, για την κοινωνική, την επαγγελματική, ακόμη και για τη σεξουαλική συμπεριφορά, που επιβάλλει τρόπους αμφίεσης, και που γενικά προσπαθεί να απαλλάξει τον εξομολογούμενο από τις ευθύνες της πνευματικής του ενηλικίωσης ή ακόμη και να τον διευκολύνει στις ψυχολογικές του δυσκολίες — αλλά στο γεγονός της **κάθαρσης**, της **νήψης**, της **έλλαμψης** και της **μέθεξης** των μη ορωμένων.

Ο Εσταυρωμένος και Αναστάς Χριστός δεν είναι ιδέα, έννοια, ηθική, αλλά **σημείο προσωπικής ζωής και αναφοράς**. Για αυτό και ο αναστάσιμος ύμνος «**θανάτω θάνατω πατήσας**». Για αυτό και στην πατερική γλώσσα ο **Χριστός** ονομάζεται **νέος Αδάμ**, που αναπλάσει τον παλαιό, αναδημιουργεί τον καινούργιο κόσμο, ανακαινίζει τα πάντα και δεν απατάται, «**αλλ' απατά τον απατεώνα**» κατά τον άγιο Γρηγόριο Παλαμά. Γι' αυτό και η επίγνωση της διωματικής μετοχής μας σ' αυτή, πάνω απ' όλα είναι κατόρθωμα προσωπικής ελευθερίας. Γι' αυτό και η Ανάσταση νοείται ως απελευθέρωση της ανθρώπινης φύσης από τη φθορά και το θάνατο.

Ἡ Μπαλάντα τοῦ Ἀλαφροῖσκιωτου

Πάντα μεσάνυχτα καί κάτι ἀνοίγει τό παράθυρο.
Στόν ἄλλο τοῖχο μιά θάλασσα σκοτεινή τόν καταπίνει.
Μέσα στόν θυθό της μεταλλαγμένο σκύδαλο κοχύλι κι ἄχυρο.
Στούς Πόρφυρες ἡ θεία Ἡρίνα τά λύτρα της ἀθανασίας ξαναδίνει.

Μέ πέτρινο χαμόγελο καί πλαστογραφημένο πάσο.
Σ' ἀμπάρι δουλεμπορικοῦ ὄνειρεύεσαι τή νέα Ἀτλαντίδα.
Μανούλα μου πόσα ναρκοπέδια ἀκόμα θά περάσω;
Πίσω ἀπό σταυρούς καί μισοφέγγαρα νά βρεῖ συμπονετική πατρίδα.

Τά χρόνια του στούς δρόμους τῆς φωτιᾶς δέντρα ἀπολιθωμένα.
Βομβαρδισμένα γεφύρια καί παραλίες περιφραγμένες.
Οἱ πύλες τοῦ παραδείσου ἔχουν κόκκινα φανάρια σπασμένα.
Στοῦ Αὐγουστου τά λιβάδια ρεμβάζει μέ γυαλιά ἀποστειρωμένα.

Στά ράχτα τῆς Γοργόνας μεγάλο εἶναι τό τίποτα.
Στά γκρέμνα τῆς ἀγριελιᾶς πολύ μικρό εἶναι τό κάτι.
Τά σημάδια λένε πῶς ἀκόμα δέν ἀντάμωσε τ' ἀνείπωτα.
Δυό χιλιάδες χρόνια παλουκώνουν τοῦ κύκλωπα τό μάτι.

Μούχλιασαν οἱ ὑποσχέσεις καί τά χρυσωμένα τάματα.
Στό Ροδότοιχο ἀρχάγγελος ἀνάρτης καρσιλαμά χορεύει.
Στοῦ πηγαδιοῦ τόν πάτο λένε πῶς γίνονται ἀκόμα θαύματα.
Κι ἡ μάνα του στήν ἐξώπορτα ἀνήμπορη τόν ἴσκιο του γυρεύει.

Ἀχ, ζωή μου τραμουντάνα καί ξαφνικό μπουρίνι.
Τά καρᾶδια πού θά μᾶς ἔπερναν δούλιαξαν στίς μακρινές ρότες.
Οἱ γδάρτες τῶν ὀνείρων μας ξεπλένονται μέ παχύρρευστη χλωρίνη.
Μέ ἀθῶων αἷμα φτιάξατε τά χαῖριά σας γενναῖοι πατριῶτες.

Ἀχ, ψυχή μου Ἀλίσσᾶχη κι ἀετοῦ φτερούγα λαβωμένη.
Πίσω ἀπ' τό παράθυρο μάταια SOS ἐκπέμπεις.
Δρεπανοφόρα ἄρματα χιαστί ὀργώνουν τήν οἰκουμένη.
Τά παραμύθια τοῦ ἀντίχριστου μέχοι πότε θά τά πιστεύεις;

Ἄρης ΤΑΣΤΑΝΗΣ

«...καί ἐπὶ τὴν δεξιάν μου χεῖρα, ἔδωκαν κάλαμον,
ἵνα συντρίψω αὐτούς, ὡς σκεύη κεραμέως».

(Ἐτιχηρόν - Ἰδιόμελον, Ἦχος πλ. β')

Συμμετέχοντας στον εορτασμό της «Παγκόσμιας Ημέρας Θεάτρου», που γίνεται κάθε 27 Μαρτίου, ευχαρίστως δημοσιεύουμε τις «Αναμνήσεις» απ' το Ερασιτεχνικό μας Θέατρο, της δεκαετίας του '50 και όχι μόνο του λέοντιου, πεζογράφου και θεατρικού συγγραφέα Τάκη Χατζηαναγνώστου. Ο «διοματικός» του λόγος για «πρόσωπα και πράγματα», μάς ξέγνοιαστης εποχής, μάς φέρνει θύμησης δροσάτες απ' τ' ανοιξιάτικά μας χρόνια...

Δεν ξέρω τι γίνεται σε όλη την άλλη Ελλάδα, αλλά στη Λέσβο δε φαντάζομαι να υπήρξε νέος ή νέα που να μην πέρασε από εκείνες τις μικρές, μισοσκοτεινές, μισοεπιπλωμένες, αλλά πάντα πεντακάθαρες αίθουσες, όπου κατέθετε τα κρυφά και αγνά όνειρά του για κάτι καλύτερο στη ζωή και το άγνωστο αύριό του. Η επαρχία, έτσι όπως διέγραφε την ιστορία της η στενότητα των οριζόντων της, περιέκλειε, από τη φύση της θα' λεγε κανείς, μian ασφυκτική καθημερινότητα, που όλοι αισθάνονταν την ανάγκη να την ξεπεράσουν. Το νησί μας διέθετε πάντα μια πλούσια πνευματική παράδοση, αρχινισμένη απ' τα πανάρχαια χρόνια, και συνεχιζόμενη αέναα ως τις μέρες μας. Αυτήν την παράδοση την τροφοδοτούσε αφειδώλευτα η συναισθηματική μας ιδιосυγκρασία, εμπλουτισμένη απ' την αίσθηση της ομορφιάς του τόπου μας, μιας ομορφιάς που κυκλοφορεί σαν ζωντανή παρουσία ανάμεσά μας. Ήταν επομένως φυσικό οι νέοι μας να στρέφουν τις αναζητήσεις τους προς καλλιτεχνικότερες εκφράσεις, σαν μια σωτήρια έξοδο διαφυγής. Ο έρωτας προς την τέχνη ήταν ένα είδος πανάκειας – έρωτας προς τη μουσική, το τραγούδι, το χορό, τη ζωγραφική, το γράψιμο, το θέατρο. Αυτό το τελευταίο ήταν το πιο ελκυστικό, γιατί έδινε τη δυνατότητα πολλαπλής συμμετοχής του καθενός: με τη φωνή του, τις εκφράσεις του προσώπου του, την κίνηση του σώματός του, τη συνεχή λειτουργία του μυαλού του για την ερμηνευτική καταξίωση του κάθε θεατρικού κειμένου.

Δε θα ξεχάσω ποτέ τις καθημερινές σχεδόν συνάξεις μας, την εποχή της νιότης, στα πατάκια — τα λέγαμε και «λέσχεις» πολλές φορές, για να τα εξωραΐζουμε στο μυαλό μας — όπου, γεμάτοι ενθουσιασμό αλλά και αυτοπεποίθηση, δινόμασταν στην προσπάθειά μας να υπάρξουμε, εγχαράσσοντας έτσι τα πρώτα ίχνη της πορείας μας πάνω στη γη. Μπορεί να μη συνειδητοποιούσαμε ακριδώς τι κάναμε. Ωστόσο, στο βάθος μέσα μας, συναισθανόμασταν ότι δάσαμε τα θεμέλια της ζωής μας με καθαρές και αγνές πράξεις, που είχαν από μόνες τους μian ανωτερότητα.

Αλέκος Πεσμαζόγλου
(1921 - 1983)

Πήρα μέρος σε πολλές παρόμοιες ενέργειες. Ανέδηκα στη σκηνή του Θεάτρου. Ερμήνευα ρόλους. Δεν μπορώ να πω ότι η συμμετοχή μου ήταν επιτυχής. Δεν ήμουν απ' τη σόφα των ηθοποιών. Η υποκριτική είναι ιδιαίτερο ταλέντο και χρειάζεται πολλαπλές ικανότητες. Περιορίστηκα στη συγγραφή κειμένων και στην οργάνωση παραστάσεων. Και θυμάμαι με συγκίνηση τη συνεργασία μου με τους άλλους ερασιτέχνες, που είχαν στο πετσί τους την

αξιοσύνη να μας δίνουν ζωντανούς τύπους ανθρώπων, έτσι όπως τους κατέγραφαν οι θεατρικοί μας συγγραφείς.

Αναφέρω με περηφάνια — για τη γνωριμία μου μαζί τους — μερικά απ' τα κορυφαία ονόματα της εποχής μου, με τα οποία στήσαμε τις πρώτες δάσεις μιας καινούργιας πνευματικής κίνησης στο νησί μας στη δεκαετία του '50, ακριδώς αμέσως μετά το μεγάλο πόλεμο και τον καταστροφικό από κάθε άποψη εμφύλιο: τον δυναμικό και χαλκέντερο Αλέκο Πεσμαζόγλου, τον όμοιας δυναμικότητας Ντίνο Ηλιάδη, τον αξέχαστο και δημιουργικότατο Παναγιώτη Βουλαλά, τον μουσικοδιδάσκαλο και συνθέτη Νίκο Μυρογιάννη, τον πολυτάλαντο Κώστα Πατλάκα, που χάθηκε τόσο πρόωρα, και τους ανεπανάληπτους γεννημένους θεατρίνους: Στρατή Κάργα, Γιώργο Πασβούρη, Γιάννη Πασπάτη, Μιχάλη Κρητικό. Σ' αυτούς ας προστεθούν οι νεώτεροι: Γαβρήλος Πολυχινιάτης, Μίμης Παλάσης, Νίκος Χιωτέλλης. Σίγουρα είναι κι άλλοι πολλοί που τώρα δε μου έρχονται στο νου. Κάποτε πρέπει να γίνει μια καταγραφή τους, για να μείνουν ες αεί.

Θα άξιζε τον κόπο να θυμηθεί και να παραθέσει κανείς μερικά απ' τα άπειρα περιστατικά των καλλιτεχνικών ζυμώσεων εκείνου του καιρού, όπως τα διώναμε στην πράξη, κατά τις ώρες του ενεργητικού ερασιτεχνισμού. Μα όπως ανέφερα, είναι άπειρα, και δεν ξέρω ποιο να πρωτοθυμηθώ. Θα περιοριστώ σε γενικά χαρακτηριστικά δείγματα της αγαστής συνεργασίας όλων μας στο δρόμο για την επίτευξη των όσων το δυ-

στη Μυτιλήνη

(αναμνήσεις)

νατόν καλύτερων και εμφαντικότερων αποτελεσμάτων.

Ήμασταν ένα απόγεμα στην αίθουσα – «λέσχη» – της Χορωδίας Μυτιλήνης και ξεκουραζόμασταν απ' τις εξαντλητικές πρόδους για το ανέδασμα μιας θεατρικής λαϊκής επιθεώρησης. Κάποια στιγμή με πλησίασε ο μαέστρος Μυρογιάννης και μου παραπονέθηκε ότι δεν του έγραψα ποτέ στίχους ειδικά για τραγούδι, για να τους μελοποιήσει. Του απάντησα: «περίμενε μια στιγμή.» Πήγα σε μια γωνιά, έδωλα μολύδι και χαρτί και σε 5 λεπτά έγραψα τις παρακάτω 4 στροφές.

ΣΕ ΓΥΡΕΥΩ

Σε γυρεύω μες στην άνοιξη
τρέχω πίσω απ' τα πουλιά
σε ζητώ στους λόφους που άνθισαν
ψάχνω μες στη σιγαλιά.

Σε γυρεύω ακόμα, αγάπη μου
μες στο καλοκαίρι
πήρες την καρδιά μου κι έφυγες
ποιος θα μου τη φέρει.

Σε ζητώ μες στο φθινόπωρο
μες στα φύλλα τα χρυσά
σε γυρεύω μες στα σύννεφα,
στον αγέρα που φυσά.

Κι έρχεται ο χειμώνας ο άγριος
κι έρχονται τα χιόνια
κι εγώ ψάχνω ακόμα, αγάπη μου,
και περνούν τα χρόνια.

Γύρισα κοντά του και του έδωσα το χαρτί. Το πήρε, του έριξε μια ματιά, πήρε την κιθάρα του, πήγε σε μιαν άλλη γωνιά, άρχισε να την γρατζουνά, και σε λίγο με φώναξε και είπε: «Ακουσέ-το.» Και μου τραγούδησε το «Σε γυρεύω», που, απ' όσο θυμάμαι, έγινε μεγάλη τραγουδιστική επιτυχία εκείνου του καιρού, και το

ακούω ακόμα και σήμερα να τραγουδιέται από παλιούς ερασιτέχνες.

Με τους θεατρίνους που ανάφερα παραπάνω αντιμετώπιζα κάποιες δυσκολίες. Ο μεν Κάργας ήταν τελείως αγράμματος και συνήθως αυτοσχεδίαζε. Τους ρόλους και τα λόγια που του έγραφα έπρεπε να του τους διαβάσω φωναχτά για να τους μάθει. Ο Πασδούρης τους μάθαινε μόνος του μεν, αλλά τους ερμήνευε όπως εκείνος ήθελε. Ο Πασπάτης ήταν ανεπίδεκτος μαθήσεως. Δε διάβαζε τα κείμενα. Κι έπρεπε να τον πιέζει κανείς συνέχεια για να ενταχθεί στην ομάδα για τις πρόδους. Ήταν όμως όλοι τους πιστοί

Νίζος Μυρογιάννης
(1916 - 1994)

στο καθήκον. Έρχονταν αδιάλειπτα και ακούραστα στις καθορισμένες ώρες, υπάκουαν κατά το δυνατόν στις εντολές του οργανωτή, και ποτέ δεν κοροεύνονταν για τις επιτυχίες του θεάτρου μας, παρόλο ότι το σημαντικότερο μερίδιο αυτών των επιτυχιών ανήκε σ' εκείνους και στην αξία τους.

Κάποτε, σε μιαν επιθεώρηση του 1951 είχα γράψει ένα νούμερο με τον τίτλο: «Έτος 2.000 μ.Χ.» Η υπόθεσή του ήταν απλή: δυο παλιοί μυτιληνιοί

είχαν μεταναστεύσει στο φεγγάρι (προφητικό – ακόμα δεν είχε πραγματοποιηθεί η πρώτη πτήση προς τη σελήνη), και το έτος 2.000 αποφάσισαν να επιστρέψουν στην πατρίδα, στο νησί μας, για να ζήσουν εκεί τα τελευταία τους χρόνια – μακρινή προοπτική. Το πνεύμα της συγγραφής ήταν να τονιστεί το αίσθημα της νοσταλγίας που χαρακτήριζε και χαρακτηρίζει τους νησιώτες όταν απομακρύνονται απ' τον τόπο τους. Όμως οι δυο ερασιτέχνες ερμηνευτές που έπαιζαν το νούμερο, ο Κάργας με τον Πασδούρη, του έδωσαν μια πρόσθετη σατιρική διάσταση, που πολλαπλασίασε τις συγγραφικές προθέσεις. Αντάμωναν κάπου στο Δημοτικό Κήπο του τόπου, θυμούνταν με συγκίνηση τα νιάτα τους και τους παλιούς γνωρίμους τους, κι αφού οργίαζαν επί σκηνης με αυτοσχέδια γεροντικά καμώματα, διαφορετικά και απρόδλεπτα σε κάθε παράσταση, γεγονός που έκανε τους θεατές να τρελαίνονται στα γέλια, στη συνέχεια άρχιζαν να σατιρίζουν πρόσωπα που ξεχώριζαν ανάμεσα στους θεατές της πλατείας, με αναφορές περιστατικών απ' τη ζωή τους, έτσι ώστε κάθε βράδυ να χαλά ο κόσμος στο θέατρο απ' το πηγαίο χιούμορ τους.

Δε θα προσθέσω τίποτα άλλο στα παραπάνω. Θα επαναλάβω όμως ότι το Ερασιτεχνικό Θέατρο αποτελεί για τους νέους κυρίως ένα είδος κολυμπήθρας του Σιλωάμ, για τον καθαρό και εξαγνισμό της ψυχής τους, ώστε να προσπελάσουν το μέλλον τους, σ' όποια κατεύθυνση κι αν πάρουν, με μεγαλύτερη αγνότητα και πιότερη ενδυνάμωση. ■

«Ο συγγραφέας δημιουργεί και ο ήθοποιός
μεταφράζει τί δημιουργία σέ ζωή»

Πασκάλ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΚΑΔΕΛΛΗΣ

Ένας «Βασιβουζούκος»

ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1923 -1933. Στην πόλη της Μυτιλήνης μια παρέα Βασιβουζούκων... ο ρ γ ι ά ξ ει. Όχι, δεν πρόκειται για τίποτα απομεινάκια των Τούρκων και οι τελευταίοι «αποχαιρέτησαν» το νησί το 1912. Ο λόγος για ομάδα διανοούμενων, που ορισμένοι από αυτούς άφησαν ανεξίτηλο το στίγμα τους στα ελληνικά γράμματα. **Στρατής Μυριδής, Ηλίας Βενέζης, Αντώνης Πρωτοπάσης, Στρατής Παπανικόλας**, είναι μερικοί μόνο από τη φασαριόζικη παρέα που εκτός των επιδόσεών τους στα γράμματα είχαν το χούι να τσιγκλάνε όποιον έδινε την παραμικρή αφορμή. Αλλά και όταν δεν υπήρχαν γεγονότα... δημιουργούσαν. Ησυχία έχουν μόνο τα νεκροταφεία συνήθιζαν να λένε σ' όποιον τους συνιστούσε ηρεμία. Οι φάρσες και τα καμώματά τους συζητούνται μέχρι σήμερα. Τι ήταν όμως οι Βασιβουζούκοι Λέσδιοι; Κομπάρσοι σ' ένα έργο του ποιητή Δήμου Λόντου - που δεν παίχτηκε ποτέ - αλλά οι παραπάνω δέχτηκαν να «δοθηθούν» στο ανέδασμα. Όμως τους άρεσε το δρώμενο με τη δαδούρα, ανέθεσαν και σε δυο μουσικούς να συνθέσουν τον ύμνο τους. Και γεννήθηκαν οι Βασιβουζούκοι. Ο αρχικός πυρήνας διευρύνθηκε κι ανάμεσά

τους δρόμηκε ο Γιώργος Κακαδέλλης.

Σε ηλικία είκοσι χρόνων (το 1932), ο εκδότης του σατυρικού «Τρίβολου», ο **Στρατής Παπανικόλας**, τον «στρατολογεί» στην εφημερίδα του για να φτιάχνει σκίτσα. Πίστεψε από την αρχή στο ταλέντο του. Όμως του έλειπε η «κοινωνική γνώση», έτσι όπως ήταν χωμένος στο «εμπορικό» του πατέρα του. Την ώρα που σχολάγε ο Παπανικόλας, τον σεργιανούσε στα πλακόστρωτα σοκάκια της πόλης και του επισήμανε «χαρακτηριστικές φιγούρες». Χαρτοπαίχτες, ταβλαδόρους,

χαμάληδες, μουσικάντηδες, μπεκρήδες, καπελάδες, θεληματάδες...

«Η ζωή είναι ο πιο μεγάλος δάσκαλος... Ψάχνε με το μάτι και τσάκωνε ό,τι έχει δίπλα σου...» ήταν η συμβολή του Στρατή Παπανικόλα προς το μαθητευόμενο σκιτσογράφο. Έτσι ξεκίνησε η συνεργασία τους που κράτησε — όπως και η φιλία τους — για χρόνια πολλά. Ο ένας με την πένα του και ο άλλος με τις ζωγραφιές του δεν

Ορδή Βασιβουζούκων

άφηναν ούτε παπά ν' αγιάσει.

Αρχές της δεκαετίας του '50 ο Κακαδέλλης με το συγγραφέα της «Κερατοζωής», **Στρατή Αναστασέλλη**, με αφορμή την επιστροφή του ζωγράφου **Δ. Παγίδα** στο νησί, από την Αφρική, κι ένα βασιβουζούκινο γλέντι, γίνονται μέλη του ιδιό-

(1912 - 1997)

σκιτσογράφος

Στρατής Παπανικόλας
(1894 - 1952)

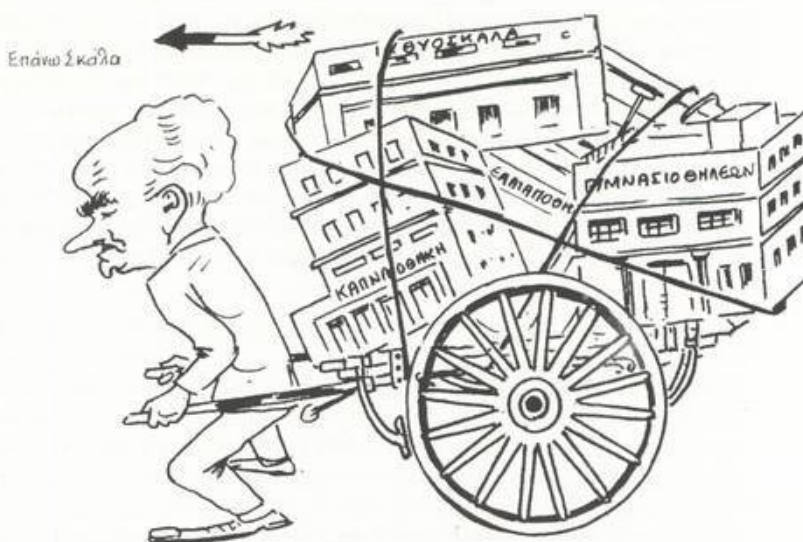
τυπου αυτού κλαμπ εν μέσω επιφημιών και μπόλικου ούζου.

Σαραντάρης πια ο **Γ. Κακαδέλλης** (ο Παπανικόλας είχε πεθάνει (1952), κι ο «*Τρίβολος*» δεν έβγαινε πλέον) συμμετείχε ως σκιτσογράφος σε πολλά έντυπα. Μέχρι την «*Καθημερινή*» έφτασε η χάρη του. Όπως και στην εφημερίδα «*Δημοκρατία*» του Αλ. Παπαναστασίου, την περίοδο που διευθυντής ήταν ο Στράτης Μυριδιλής. **Παράλληλα, φιλοτεχνεί τα σκηνικά πληθώρας ερασιτεχνικών παραστάσεων που γίνονται στο νησί.** Ο **Φρέντν Γερμανός** προλογίζοντας το βιβλίο του «*Όπως τα είδα*» των εκδ. «*Αστερίας*» γράφει: «*Η γραμμή του Κακαδέλλη θυμίζει Φωκίωνα Δημητριάδη, αλλά ο Δημητριάδης είχε το ελάττωμα να μην είναι Μυτιληνιός. Τα σκίτσα του είναι κάτι άλλο - μια αιχμηρή τομή, σε πρόσωπα και πράγματα, που ξεκινάει από τη μυστική πηγή της τρυφερότητας...*». Παρατηρήσεις σωστές για όσους έχουν δει τα σχέδια του **Γ. Κ.** Με πόση αγάπη δείχνει τον μάγκα και ρεμπέτη **Γιώργο Μουφλουζέλλη**, και με πόσο κέφι αναπαριστά τη στιγμή που ο φαντάρος Μουφλουζέλλης ρίχνει με το φτυάρι του κάτω έναν άθλιο μονιμά στο Ρουφ. Κι εκεί, που γίνεται περιπαιχτικός, όπως λ.χ. με το «**Δάσκαλο**» (σ.σ. **Αλ. Αποστόλου**), τον πιο αγαπημένο κόκκινο **Δήμαρχο της Μυτιλήνης**, τον παρουσιάζει με μεγάλες δόσεις τρυφεράδας.

Ο **Γ.Κ.** αν και δεν είχε ειδικές σπουδές, ουσιαστικά με τη σειρά των

σκίτσων του, που αφορούν τους τύπους της Μυτιλήνης (και τα σχόλια που έγραφε) **έκανε κοινωνιολογία χωρίς να το ξέρει. Γιατί ο Ταρτούφος, ο Τριαντάφυλλος, το Γιωργέλ(ι)** και τόσοι άλλοι, ήταν προϊόν μιας κοινωνίας και κάποιων συγκεκριμένων συνθηκών, που η διεισδυτική ματιά του καλλιτέχνη κατέγραψε και μας άφησε για παραπέρα μελέτη (στους ειδικούς) και αναπόληση — μνήμη, για τους υπόλοιπους.

Τα σχέδιά του, μαζί μ' αυτά του **Μιλτ. Παρασκευαΐδη** και του **Αντώνη Προτοπάτση**, θα πρέπει να συγκεντρωθούν και ν' αποτελέσουν μια **μόνιμη έκθεση**, μαζί μ' αυτές των **Τεριάντ** και **Γ. Πετρή**. Το να δρίσκονται σε κάποιους τοίχους ή κούτρες κάποιων συγγενών δεν είναι ό,τι καλύτερο για την παρέα των Βασιδουζούκων...

Δήμαρχος: Είμαι πάντα υπέρ των καλοπροαίρετων αγαθών
έστω και ανεκτέλεστων προθέσεων...

«*Εικόνα είναι ποίηση χωρίς λέξεις*»

Όράτιος

Ο θάνατος

ΟΡΦΕΑΣ, γιός του Απόλλωνος ή του Οιάγρου και της Μούσας Καλλιόπης, υπήρξε φημισμένος μύστης, μουσικός και ποιητής. Πολλοί αρχαίοι και νεότεροι συγγραφείς έγραψαν για τον βίο του. Ομοίως για τον θάνατό του υπάρχουν διάφορες εκδοχές.

Ο **Απολλόδορος** (Βιβλιοθήκη 1,3,2) αναφέρει ότι ο **Ορφέας** εφηύρε τα μυστήρια του Διονύσου και αφού διαμελίσθηκε από τις Μαινάδες, τάφηκε στην Πιερία.

Σύμφωνα με τον **Στράβωνα** (Γεωγραφικά 7,330) στην κόμη Πίμπλεια, κοντά στο Δίον, ζούσε ο **Ορφέας**, μουσικός, μάντης και περιπλανώμενος μυσταγωγός. Κάποιοι τον αποδέχθηκαν, κάποιοι καχύποπτοι χρησιμοποίησαν δόλο και βία και τον εξόντωσαν.

Ο **Κόνων** (Διηγήσεις 45) περιγράφει ως εξής την αιτία και τον τρόπο του θανάτου του Ορφέως: «Διαμελίσθηκε από τις γυναίκες της Θράκης και της Μακεδονίας επειδή δεν τις επέτρεπε να συμμετάσχουν στις θρησκευτικές τελετές ή και για άλλους λόγους. Λένε ότι μετά την ατυχία με τη γυναίκα του, έγινε εχθρός του γυναικείου φύλου. Σε καθορισμένες μέρες οπλισμένοι Θράκες και Μακεδόνες συνήθιζαν να συγκεντρώνονται στα Λειδήθρα, σε ορισμένο κτίριο για την τέλεση μνητικών τελετών. Όταν έμπαιναν, άφηναν τα όπλα μπροστά στην πόρτα. Οι γυναίκες δόθηκαν την ευκαιρία και οργανωμένες για την προσβολή που τις έγινε, άρπαξαν τα όπλα και σκότωσαν αυτούς που προσπαθούσαν να τις εμποδίσουν. Έπειτα αφού διαμέλισαν τον Ορφέα έριξαν τα κομμάτια στη θάλασσα. Οι γυναίκες δεν τιμωρήθηκαν, όμως ενέσκηψε πανώλη στη χώρα. Οι κάτοικοι έλαβαν χρησμό ότι θα εύρισκαν ηρεμία αν ανακάλυπταν το κεφάλι του Ορφέως και το έθαβαν. Το ευρήκε ένας ψαράς στις εκβολές του ποταμού Μέλη (κοντά στη Σμύρνη της Μ. Ασίας). Τραγουδούσε ακόμη και δεν αλλοιώθηκε από τη θάλασσα. Το πήραν και το έθαψαν κάτω από μεγάλο τύμβο και έφτιαξαν περίβολο γύρω του. Αρχικά ήταν ηρώο και αργότερα έγινε ναός. Εκεί τον τιμούν με θυσίες και με τιμές που αποδίδονται σε θεούς. Καμία γυναίκα δεν επιτρέπεται να πατήσει το πόδι της σ' αυτόν τον χώρο».

Σύμφωνα με τον **Διογένη** τον **Λαέρτιο** (Βίοι Φιλοσόφων, Προϊόντων 1,5) ο Ορφέας, όπως λέει ο μύθος, σκοτώθηκε από γυναίκες, αλλά το επίγραμμα που υπάρχει στο Δίον της Μακεδονίας τον θεωρεί κεραυνοβολημένο: «εδώ έθαψαν οι Μούσες τον χρυσολύρη Ορφέα τον Θράκα, τον οποίο ο βασιλιάς των ουρανών Ζευς τον σκότωσε με πύρινο δέλος».

Ο **Λουκιανός** (Προς τον απάιδευτον 11 και 12) διηγείται μια παλαιά ιστορία της Λέσβου: «Όταν οι γυναίκες της Θράκης κατασπάραξαν τον Ορφέα, λένε ότι η κεφαλή του, την οποία έριξαν μαζί με τη λύρα στον Έδρο, βγήκε στον Μέλαινα κόλπο και έπλεε μαζί με τη λύρα. Η κεφαλή ένιωσε θρήνο για τον θάνατο του Ορφέως και η λύρα ηχούσε από τον άνεμο που έπληττε τις χορδές. Έτσι με την ωδή έφθασε στη Λέσβο όπου οι κάτοικοι τη μεν κεφαλή έθαψαν εκεί που τώρα είναι ο ναός του Βάκχου, την δε λύρα ανέθεσαν στο ναό του Απόλλωνος όπου εσώζετο για πολύ καιρό. Μετά από χρόνια ο Νέανθος, γιος του τυράννου Πιττακού, όταν έμαθε για τη λύρα ότι γοήτευε τα θηρία, τα φυτά και τους λίθους και συνέχιζε να μελωδεί και μετά τη συμφορά του Ορφέως χωρίς κανείς να την αγγίζει, θέλησε να την αποκτήσει, δωροδόκησε τον ιερέα με πολλά χρήματα και τον έπεισε να του δώσει τη λύρα του Ορφέως και στη θέση της να δάει άλλη όμοια λύρα. Αφού την πήρε, θεώρησε ασφαλές να μην τη χρησιμοποιήσει την ημέρα, αλλά τη νύχτα κρύβοντάς την κάτω από το ένδυμα, βγήκε μόνος του στο προάστιο και άρχισε να κρούει τις χορδές, ο άμουσος και άτεχνος νέος. Ήλπιζε ότι θα έπαιζε θεσπέσιες μελωδίες κρούοντας τη λύρα, με τις οποίες θα κατέθελγε τους πάντες και θα γινόταν ευτυχής κληρονόμος της μουσικής του Ορφέως. Αλλά ο ήχος συγκέντρωσε τους σκύλους, οι οποίοι τον κατασπάραξαν, και έτσι κατά το πάθημα αυτό εξομοιώθηκε με τον Ορφέα, και μόνο τους σκύλους προσείλκυσε. Έτσι φάνηκε σαφέστατα ότι δεν έθελγε η λύρα, αλλά η τέχνη και η ωδή, τα μόνα εξαιρέτα που πήρε ο Ορφέας από τη μητέρα του. Η λύρα του δεν ήταν καθόλου καλύτερη από τις άλλες λύρες».

Εκτενή περιγραφή του θανάτου του Ορφέως κάνει και ο **Πανσανίας** (9, 30, 5-11): «Οι γυναίκες των Θρακών σχεδίασαν τον θάνατό του, επειδή έπειθε τους άνδρες να τον ακολουθούν στις περιπλανήσεις του, μα δεν τόλμησαν φοβούμενες τους άνδρες τους. Αφού ήπιαν κρασί, πραγματοποίησαν το τόλμημά τους. Άλλοι λένε ότι κεραυνοβολήθηκε από τον θεό για αυτά που edίδασκε στα μυστήρια, τα οποία δεν είχαν ξανακούσει οι άνθρωποι. Άλλοι είπαν πως όταν πέθανε η γυναίκα του, πήγε στην Άορνο της Θεσπρωτίας, όπου υπήρχε νεκρομαντείο από παλιά. Νόμιζε ότι τον ακολουθούσε η ψυχή της Ευρυδίκης, αλλά όταν στράφηκε πίσω και δεν την ηύρε, αυτοκτόνησε από τη λύπη του. Οι Θράκες λένε πως όσα αηδόνια έχουν τη φωλιά τους στον τάφο του Ορφέως, κελαηδούν γλυκύτερα και πιο δυνατά. Οι Μακεδόνες που ζουν στη χώρα κάτω από τα Πιέρια όρη και στην πόλη Δίον λένε ότι οι γυναίκες εκεί σκότωσαν τον Ορφέα. Στον δρόμο από το Δίον προς το όρος, σε απόσταση είκοσι στα-

ΤΟΥ ΟΡΦΕΩΣ

δίον υπάρχει ένας κίονας και επάνω του λίθινη υδρία, η οποία περιέχει τα οστά του Ορφέως, όπως λένε οι ντόπιοι. Υπάρχει και ο ποταμός Ελικών του οποίου το ρεύμα κυλά μέχρι εβδομήντα πέντε στάδια και μετά εξαφανίζεται κάτω από τη γη. Μετά εικοσιδύο στάδια το νερό επανεμφανίζεται και με το όνομα Βαφύρας, αντί Ελικών, χύνεται στη θάλασσα. Οι κάτοικοι λένε πως ο ποταμός έρρεε αρχικά στην επιφάνεια της γης, όμως οι γυναίκες που σκότωσαν τον Ορφέα, θέλησαν να πλύνουν το αίμα σ' αυτόν και ο ποταμός καταδύθηκε στη γη για να μη δώσει το νερό του στην κάθαρση του φόνου. Στη Λάρισα άκουσα (ο Πανσανίας) και μία άλλη παράδοση, πως υπήρχε στον Όλυμπο πόλη Λειδηθρα, στην πλευρά του όρους προς τη Μακεδονία και κοντά στην πόλη είναι το μνήμα του Ορφέως. Στους Λειδηθρείους ήρθε χρησμός του Διονύσου από τη Θράκη πως όταν ο ήλιος ιδεί τα οστά του Ορφέως, τότε θα καταστραφεί η πόλη των Λειδηθρείων από συ (αγριόχοιρο). Οι Λειδηθρείοι δεν έδωσαν πολλή σημασία στον χρησμό, νομίζοντας πως δεν υπάρχει άλλο θηρίο τόσο μεγάλο και δυνατό, ώστε να καταστρέψει την πόλη τους, αλλά και ο συς είναι μάλλον θρασύς παρά δυνατός. Με τη βοήθεια του θεού συνέδεσαν τα ακόλουθα: Ποιμένας περί το μεσημέρι κοιμήθηκε πλαγιάζοντας στον τάφο του Ορφέως. Αν και κοιμισμένος άρχισε να τραγουδά έπη του Ορφέως με γλυκειά και δυνατή φωνή. Οι βοσκοί και οι γεωργοί που ήσαν κοντά, άφησαν τις εργασίες τους και συγκεντρώθηκαν να ακούσουν το τραγούδι του ποιμένα που κοιμόταν. Καθώς όμως σπρώχνονταν μεταξύ τους και μάλωναν ποιος θα βρεθεί πιο κοντά στον ποιμένα, ρίχνουν τον κίονα και έσπασε πέφτοντας η οστεοθήκη και έτσι είδε ο ήλιος τα οστά του Ορφέως. Ευθύς μόλις ήρθε η νύχτα, ο θεός έριξε πολλή βροχή από τον ουρανό και ο Συσ (ένας από τους χειμάρρους του Ολύμπου) γκρέμισε τα τείχη των Λειδηθρείων, ανέτρεψε τα ιερά των θεών και τα σπίτια των ανθρώπων και έπνιξε τους ανθρώπους και όλα τα ζώα της πόλης. Έτσι αφού καταστράφηκαν τα Λειδηθρα, οι Μακεδόνες του Δίου κόμισαν τα οστά του Ορφέως στον τόπο τους, σύμφωνα με τα λόγια του Λαοισαίου».

Ο **Ερατοσθένης** (Καταστερισμοί 24) περιγράφοντας τον αστερισμό της Λύρας λέει τα ακόλουθα: «Η Λύρα είναι ένατη στη σειρά των άστρων. Είναι των Μουσών. Κατασκευάστηκε πρώτα από τον Ερμή, από τη χελώνα και τα βόδια του Απόλλωνος. Είχε επτά χορδές από τον αριθμό των Ατλαντίδων. Την παρέλαβε ο Απόλλων και αφού συνέθεσε ωδή, την έδωσε στον Ορφέα, ο οποίος ήταν γιος της Καλλιόπης, μίας από τις Μούσες. Έκανε τις χορδές εννέα, από τον αριθμό των Μουσών. Δοξαζόταν τόσο από τους ανθρώπους, ώστε υπήρχε η φήμη ότι και τις πέτρες και τα θηρία καλούσε με την ωδή του. Αυτός όμως δεν τιμούσε τον Διόνυσο, τον δε ήλιο θεωρούσε μέγιστο των θεών, τον οποίο ονόμασε Απόλλωνα. Αφού σηκωνόταν τη χαρ αυγή, περίμενε στο Παγγαίον όρος την ανατολή για να ιδεί πρώτος τον Ήλιο. Γι' αυτό ο Διόνυσος οργισμένος με αυτόν, έστειλε τις Βασσαρίδες, όπως λέει ο ποιητής Αισχύλος, οι οποίες τον κατασπάραξαν και διασκόρπισαν τα μέλη του. Οι Μούσες αφού τα συνέλεξαν, τα έθαψαν στα Λειδηθρα. Μη έχοντας πού να δώσουν τη λύρα ζήτησαν από τον Δία να την καταστερίσει για να είναι μνημόσυνο του Ορφέως και των Μουσών στα άστρα».

Ο **Οβίδιος** (Μεταμορφώσεις XI 1 κ.ε.) παραθέτει τη δική του εκδοχή: «Ενώ ο Ορφέας με το τραγούδι του έθελγε τα ζώα, τα δένδρα και τους λίθους, εμφανίστηκαν οι γυναίκες των Κικόνων της Θράκης μαινόμενες, ντυμένες με δέρματα θηρίων και με άγριες φωνές και ολόλυγμους επιτέθηκαν με κλαδιά, πέτρες, σκαλιστήρια και δικέλλες. Τον εξόντωσαν, τον διασπάραξαν και διασκόρπισαν τα μέλη του. Ο ποταμός Έβρος δέχθηκε τη λύρα και την κεφαλή του και τα έφερε στη θάλασσα. Τα κύματα τα απέθεσαν στην ακτή της Μήθυμνας της Λέσβου. Εκεί στην αμμουδιά, καθώς έσταζαν βρεγμένοι οι δόστρυχοι της κεφαλής του, επιτέθηκε φίδι και καθώς ετοιμαζόταν να δαγκώσει την κεφαλή του Ορφέως, εμφανίστηκε ο Απόλλων, ο οποίος το απολίθωσε. Τις γυναίκες της Θράκης, που είδαν και έπραξαν το ανόσιο έργο, ο Διόνυσος τις μεταμόρφωσε σε δένδρα». Το επεισόδιο του φιδιού που επιχείρησε να δαγκώσει την κεφαλή του Ορφέως το αναφέρει μόνο ο Οβίδιος.

Η αλληγορική ερμηνεία υποδηλώνει ότι κάποιος άμουσος γηγενής κάτοικος της Λέσβου προσπάθησε να εμποδίσει τη διάδοση της μουσικής και της μνητικής διδασκαλίας του Ορφέως, οπότε ο Απόλλων (προστάτης της μουσικής και πατέρας του Ορφέως) τον απολίθωσε, κοινώς τον άφησε στον τόπο.

Ο παραδοξογράφος **Αντίγονος** (Ιστοριών παραδόξων συναγωγή, 5) αναφέρει ότι ο **Μυρσίλος**, ο οποίος συνέγραψε τα **Λεσδιακά**, λέει πως στην **Αντισσα**, στον τόπο που μυθολογείται και δείχνεται από τους ντόπιους ο τάφος της κεφαλής του Ορφέως, εκεί τα αιδόνια είναι ευφωνότερα.

Οι τιμές με τις οποίες υποδέχθηκαν και έθαψαν την κεφαλή του Ορφέως οι Λέσδιοι πιστεύεται ότι είναι η αιτία της εξαιρετικής ανθήσεως της μουσικής και της λυρικής ποιήσεως στη Λέσβο. Φημισμένοι μουσικοί και ποιητές της αρχαιότητας, όπως ο **Τέρπανδρος**, ο **Αρίων**, ο **Αλκαίος**, η **Σαπφώ** κ.ά. τη λάμπρυναν, τη δόξασαν και την ανέδειξαν σε νήσο του πνεύματος και του πολιτισμού. ■

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

«Ελευθέριος Βενιζέλος» (1864 - 1936)
(Ευλόγησις Υπ. Αρχαίου)

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Στρατής ΓΙΑΝΝΙΚΟΣ

Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ με τη Λέσβο είναι, λίγο πολύ, γνωστή. Το 1915, την πρώτη φορά που ψήφισε η Λέσβος για το ελληνικό Κοινοβούλιο, τίμησε με συντριπτική πλειοψηφία τους Φιλελεύθερους. Ο ίδιος ο Βενιζέλος ήρθε για την προεκλογική εκστρατεία στο νησί και φιλοξενήθηκε την άνοιξη του 1915 στην έπαυλη της οικογένειας Αλεπουδέλλη. Το Σεπτέμβριο του 1916 σχηματίζει στα Χανιά Προσωρινή Κυβέρνηση, και αποπλέει με το πλοίο «Εσπερία» του Ανδρέα Εμπειρίκου για τη Θεσσαλονίκη. Στις 24 του μηνός, την 6 πρωινή, φθάνει στο λιμένα της Γέρας, όπου τον υποδέχονται οι αρχές του νησιού. Τρία χρόνια αργότερα, την 1 Μαΐου 1919, στο λιμάνι της Γέρας καταφθάνει ο Ελληνικός Στόλος, ο οποίος με εντολή του Ελευθέριου Βενιζέλου την επομένη 2 Μαΐου καταλαμβάνει τη Σμύρνη.

Οι Μυτιληνιοί πίστευσαν και αγωνίσθηκαν για τις πολιτικές θέσεις και τα οράματα του Βενιζέλου. Το νησί μας αγάπησε το Βενιζέλο κι ο Βενιζέλος αγάπησε το νησί μας. Υπάρχουν όμως και κάποια στοιχεία στη ζωή του μεγάλου ηγέτη που δίνουν μια άλλη διάσταση, μυστηριακή, σ' αυτές τις σχέσεις:

1. Στη διαδικτυακή θέση του «ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ» αναφέρεται ότι η οικογένεια Βενιζέλου έλκει την καταγωγή της από τη Μικρά Ασία: «Αξίζει όμως, προκειμένου να ερμηνεύσει βασικές πτυχές της όλης πολιτικής σταδιοδρομίας του Βενιζέλου, να δώσει κανείς προσοχή σε πληροφορία, που παλιότερα είχε κυκλοφορήσει ευρύτατα: Σύμφωνα με αυτήν, ο **Κυριάκος Βενιζέλος ήταν Χριστιανός από τη Μικρά Ασία** ο οποίος, κατά την περίοδο του Κριμαϊκού πολέμου (1853 - 1856), μετά από πολλές περιπέτειες βρέθηκε στην Κρήτη. Στο νησί αρχικά τον φωνάζανε **Κυριάκος ο Αϊδαλιώτης** τελικώς όμως επικράτησε η λόγια μορφή της προσωνυμίας **Μπινιζέλος**, την οποία είχε πάρει κατά το πέρασμά του από την Πελοπόννησο. Εκεί, κατά τα φαινόμενα, είχε ολοκληρωθεί, προτού να κατεβεί στην Κρήτη, η αφομοίωσή στο περιβάλλον της ελεύθερης Ελλάδας».

2. Το Αϊδαλί, ως γνωστόν είναι οι **αρχαίες Κυδωνίες**.

3. Τα Χανιά έχουν χτισθεί πάνω στα ερείπια της **αρχαίας Κυδωνίας (Κρήτης)**

4. Το Αϊδαλί (Κυδωνίες) ελευθερώθηκε από το 8ο Σύνταγμα Κρητών την 16/29 Μαΐου 1919, ημέρα σημαδιακή για το Έθνος μας,

5. Στο σημερινό Αϊδαλί, στα **Μοσχονήσια**, κατοικούν **μωαμεθανοί πρόσφυγες από την Κρήτη**, οι οποίοι εξακολουθούν να μιλούν την **κρητική διάλεκτο**.

6. Στην εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΛΟΓΟΣ» του Στρατή Παπανικόλα, που εξέφραζε τις πολιτικές απόψεις των «ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ», στο φύλλο της 2ας Φεβρουαρίου 1924, δημοσιεύθηκε άρθρο με τίτλο: «Ζητούνται ψαράδες δια τα Χανιά Κρήτης». Το άρθρο βασίζεται σε ειδοποίηση του Υπουργείου Οικονομίας που κοινοποιήθηκε μέσω της Νομαρχίας Λέσβου ότι ζητούνται ψαράδες στα Χανιά και μεταξύ άλλων... «Προς τούτοις δεν υφίσταται εκεί φόρος ιχθύων, και

— Ζητούνται ψαράδες δια τα Χανιά Κρήτης.

Εν συνεχεία της αρχαιοεπισκοπικής ειδοποίησης του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, μέσω της ενταύθα Νομαρχίας, οι ζητούνται ψαράδες δια την άμειαν των παραλίων Χανίων Κρήτης, και του Κόλπου Σούδας, παρέχονται συμπληρωματικώς οι εξής πληροφορίες.

Οι ή άμειαν διεξήγετο από άμνημονυτον χρόνον υπό Ιταλών Μαλταζών εν Κρήτη, οτινες ανεχώρησαν τελευταίως λόγω του Ελληνοϊταλικού επωσοδίου της Κερκύρας. Εκτοτε τα Κρητικά βδάκα μένουσι ανεκμετάλευτα, μεταφερομένων παγωμένων ιχθύων εκ Μασσαλονίου. Προς τούτοις δεν υφίσταται εκεί φόρος ιχθύων, και αι άμειαν είναι διατεθειμένοι να ύποσκηξωσι Έλληνας άμειαις οι βποιαι θά μετιβονον έπι τοϋτο. Έξ άλλου και πολλοι ιδιώται επιχειρηματα Χανίων προσφέρονται να άποσταθώσι και ύλκως και θυνάως μιλαν τοιαύτην άμειαν. Οι βουλάμενοι δύνανται δια περισσοτέρας πληροφορίας να άποσταθώσι άπ' εθθείας πρὸς τόν έν Χανίοις δημοσιագρόν δικηγόρον Μιχαήλ Φραντζεσκακην ή και πρὸς τόν ενταύθα δικηγόρον Δημ. Καλλιγάνην.

Κοινοποιήσεις

Οι βουλομένοι δεόν νά προσέρχωνται
εἰς τὰ γραφεῖα Περιθάψεως, πρὸς ἐγ-
γροφήν.

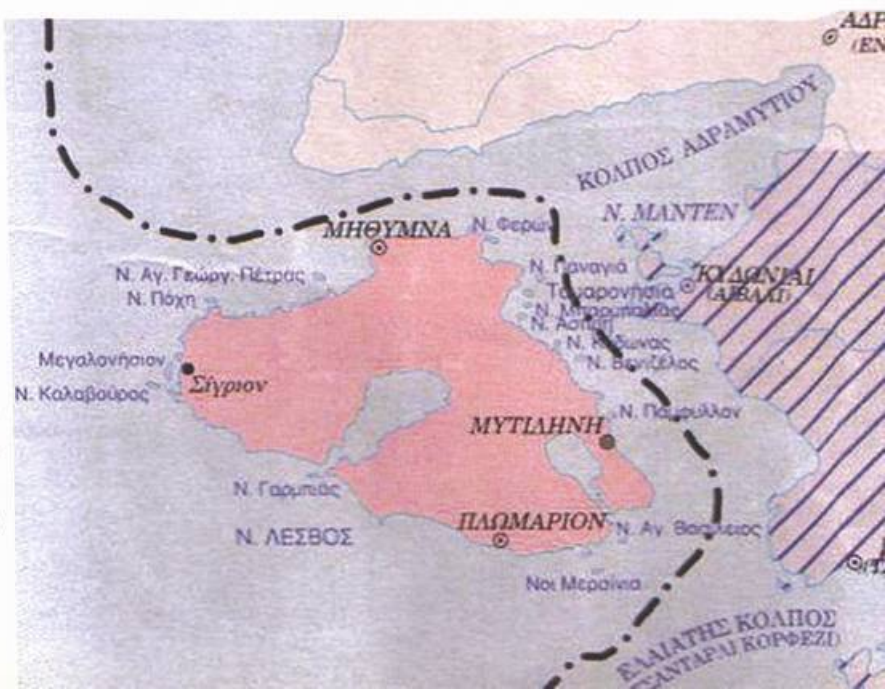
Εν Μουσείῳ 2-2-24

*Ο Πρόεδρος

8. Το 1997 « Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ » εξέδωσε σε συνεργασία με τη Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού (ΓΥΣ), τον « Ιστορικό Χάρτη της Ελλάδας » (δλ. παραπόδας) και τον διένειμε σε όλα τα σχολεία της Ελλάδας. Τα ιστορικά στοιχεία για τη σύνθεση του χάρτη αποτέλεσαν μέρη και ευθύνη της Βουλής των Ελλήνων. Στον παραπάνω χάρτη αναφέρονται τα νησιά Τοκμάκια με τη σειρά από Βορρά προς Νότο: Ν. Παναγιά, Τομαρονήσια, Ν. Μπαρμαλιάς, Ν. Άσπρη, Ν. Κύδωνας, Ν. Βενιζέλος.

Σε περίπτωση που είναι δύο διαφορετικά νησιά, θα ήταν ευπρόσδεκτο να υιοθετηθεί η ονομασία Νήσος Βενιζέλος για το νοτιότερο από τα Τοκμάκια και να χρησιμοποιείται πλέον σε όλες τις χαρτογραφήσεις. Σε περίπτωση που πρόκειται

(Συνέχεια στη σελ. 18)

(Συνέχεια από τη σελ. 17)

για το νησί Κύδωνας θα ήταν νομίζω σωστό να τιμηθεί η προσφορά του Βενιζέλου στην πατρίδα μας με την υιοθέτηση της ονομασίας :

«**Νήσος Βενιζέλος – Κύδων**».

Νάναι όλα τα παραπάνω συμπτώσεις της ιστορίας; Αν ψάξουμε από τα αρχαία ακόμη χρόνια οδηγούμαστε σε μια παράξενη κυκλική διαδρομή που έχει κεντρικό άξονα την αρχαία πόλη Κυδωνία του Πολυχίτου, το νησί Λεύκη (Κύδωνας) και τις Κυδωνίες της Μ. Ασίας, και

εκτείνεται από την Κυδωνία της Κρήτης ως τη νήσο Λεύκη του Εύξεινου Πόντου.

(Το θέμα είναι τόσο μεγάλο και τα στοιχεία ή ενδείξεις τόσες πολλές που δεν αναλύονται δυστυχώς στα περιορισμένα πλαίσια ενός άρθρου.)

Μια τελευταία σύμπτωση που αξίζει νομίζω να υπενθυμίσουμε είναι η ημερομηνία θανάτου του **Ελευθέριου Βενιζέλου: 18 Μαρτίου 1936** και η ημερομηνία θανάτου του **Οδυσσέα Ελύτη** δύο ακριδώς γενιές αργότερα: **18 Μαρτίου 1996** (η οικογένεια του ποιητή ξενιτεύτηκε στην Κρήτη όπου γεννήθηκε ο μεγάλος μας ποιητής, η οικογένεια του οποίου φιλοξένησε τον Ελευθέριο Βενιζέλο στο νησί μας το 1915), **Κρήτη – Λέσβος οι αμφίδρομες μυστικές διαδρομές δεν έχουν τέλος.**

Στρατής ΓΙΑΝΝΙΚΟΣ

Μυσταγωγία

Κατώσκαλο καθότανε
έπαιζε τή λύρα του
μέ τ άκροδάχτυλα κρουστά
έσιγομουρμούριζε.

«Ποῦ εἶσαι γιασεμάκι μου
ποῦ εἶσαι γιασεμί μου
άσπρομοσχομυρισμένο
χειμώνα καλοκαίρι;
Προσκυνητής σου στό χῶμα
πέφτω κεφαλοκλίνω
τίς ἄχραντες πατημασιές
γιά νά καταφιλήσω.
Ποῦ ἔναι γλυκιά σου ἡ λαλιά
πού μου ἔδινε κουράγιο
σάν πίσω ἔπό τό κάγκελο
περίμενα ν' ἀκούσω ;
Ἡ χαϊδεμένη σου ματιά
βάλσαμο στήν καρδιά μου
ένα κρινάκι ρόδινο
καί τ' ἄσπρο σου μαντήλι
στολίζανε τήν ὁμορφιά
πού εἶχες στά μαλλιά σου».

Καί ἡ ἀτελείωτη σιωπή
πού κραύγαζε ἀγάπη
θρῆνος μακρόσυρτος βουδός
σέ μιά μυσταγωγία.

Βασίλης ΠΛΑΤΑΝΟΣ

Οἱ Τρῶες

Καμιά δέν ἔχει σημασία
σέ ποιόν θά δώσουν οἱ θεοί
τῆς μαντικῆς τό δῶρο.
Κι ἂν θά τό ἔχει ἡ Κασσάνδρα.
Κι ὁ Ἑλενος ἂν θά τό ἔχει.
Προμάντεμα κανένα
δέν πρόκειται νά γίνει πιστευτό
ἀπό τούς Τρῶες.
Καθώς καί ὅλα τά μελλούμενα
δυσάρεστα στό τέλος.
Καί τίποτα ν' ἀλλάξει δέν μπορεῖ.
Ἀπό τήν ἄλλη οἱ θεοί
στόν περιούσιο λαό
ἔχουν χαρίσει χάρισμα μεγάλο
κι ἀκόμα μεγαλύτερο
ἀπό τῆς μαντικῆς τό δῶρο.
Τό σήμερα νά χαίρονται
στό ξακουσμένο Ἴλιο.
Καί νά ξεχνοῦν
τῆς μοίρας τά γραμμένα.
Οἱ Τρῶες...

Αὐγουστος ΑἰΓΑΙΑΤΗΣ

Κι ὁμως

Τί ἔχουμε
πέρα
ἀπ' τήν ὁμάδα
πού παίζουμε
τή ζωή·
τή μοναξιά
στή σέντρα·
ἐπίθεση
μιά ἐλπίδα κουστή·
καί τέρμα
τόν προδότη θάνατο,
κι ὁμως·
ἕνα ἀλέτρι
ὁργώνει τίς λέξεις
νά ζητωκραυγάζουν
στήν κερκίδα...

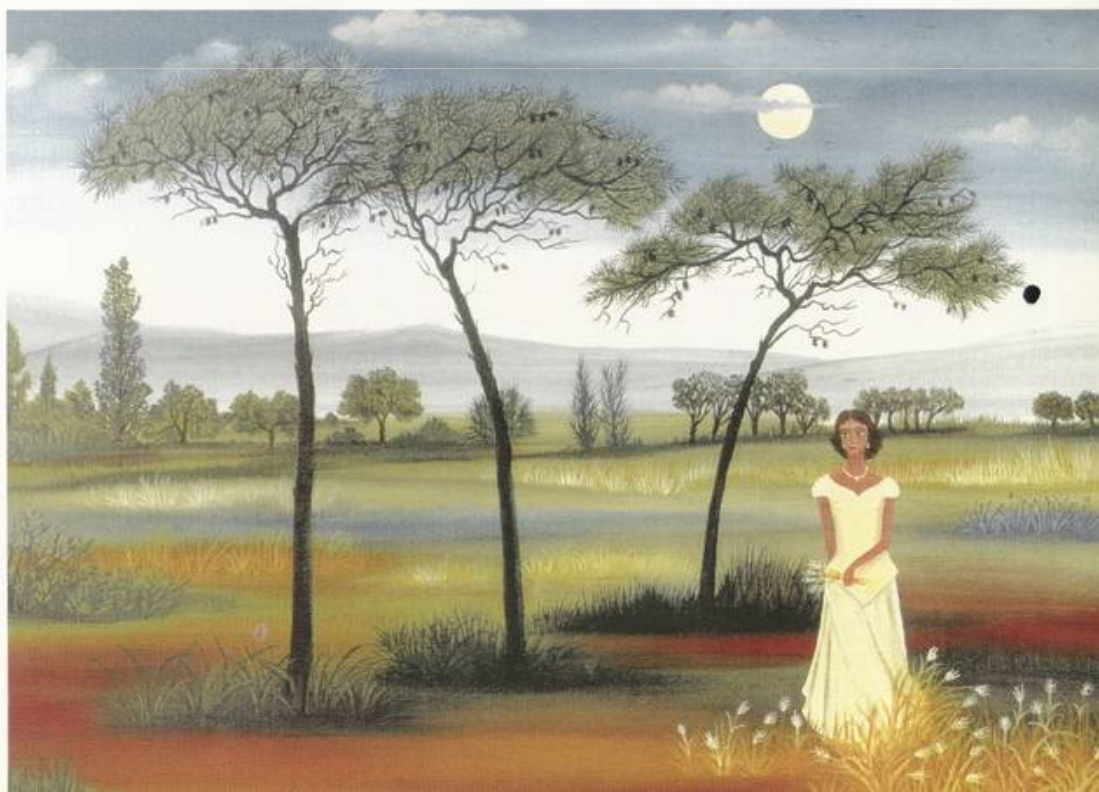
Μάκης ΑΞΙΩΤΗΣ

ΦΟΜ 1977

Νίκη
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ

«Θερινές
περιπλανήσεις»

Λάδι, σε κεραμική πλάκα

30 ΧΡΟΝΙΑ ΦΟΜ

30 Θεατρικά έργα, επί σκηνής 1977 - 2008

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΦΙΛΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΜΥΤΙΑΗΝΗΣ

«Ο Θεόφιλος»

Μέλος

Διεθνούς Ομοσπονδίας Ερασιτεχνικού Θεάτρου (ΑΙΤΑ / ΙΑΤΑ)
& Ομοσπονδίας Ερασιτεχνικού Θεάτρου Αιγαίου (ΟΕΘΑ)

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

εγκάρδιες
Πασχαλινές Ευχές

Α' ΘΕΡΙΝΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Μυτιλήνη - Αύγουστος 2008

ΘΕΜΑ

Ο λεσβιακός Λόγος & Τέχνη - άλλοτε και τώρα -

Διοργάνωση: Πολιτιστικό Κέντρο Μυτιλήνης ΦΟΜ

Προσκαλούνται

οι Λέσβιοι Δημιουργοί

- άνθρωποι των Γραμμάτων & της Τέχνης -
να συμμετάσχουν στην εν λόγω «Συνάντηση».

Όσοι ενδιαφέρονται, για σχετική επί τον παραπάνω θέματος «Εισήγηση» (διάρκεια 15'),
παρακαλούνται να γράψουν στον ΦΟΜ:

Τ.Θ. 68 • 81100 Μυτιλήνη (ή e-mail: seftelis@yahoo.gr)

Περισσότερες λεπτομέρειες, θα ανακοινωθούν διά τον Τύπον.

Πάσχα '08

Ο Πρόεδρος ΦΟΜ
ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΗΣ

Το περιοδικό του ΦΟΜ

Ασπέρανα

Μυτιληναίων Λόγος - Τέχνες - Πολιτισμός
κάθε δεύτερη πανσέληνο.
Μοιράζεται χάρισμα

ISSN: 1791-4272